XVII. évfolyam 3. szám

2019. március 29. | 5779. Ádár II. 22. | ב"ה

PESTI SÓLET

A DOHÁNY UTCAI KÖRZET HAVILAPJA

WWW.DOHANY-ZSINAGOGA.HU

dr. Frölich Róbert írása Pészáchról (2. oldal)

Spánn Gábor: A díjazott (11. oldal)

Purim a Dohány körzetben

(5. oldal)

Fotó: Szentgyörgyi Ákos

Dr. Frölich Róbert rovata

Pészách, az elkerülés és a kovásztalan kenyér ünnepe

Április 19-én este kezdődik és nyolc napig tart a zsidó szabadságünnep, a Pészách. Mózes II. könyvében olvasható az ünnep eredete. A kivonulás előnapján hangzik el a parancs, mely szerint családonként egy bárányt kell levágni, és megsütve, aznap elfogyasztani. A vérét az ajtófélfára kellett kenni, hogy az Egyiptomon átvonuló halál ne érintse a zsidó házakat. (Ennek mai, „szelídebb" utóda a zsidó házak ajtaján található mezuza.) Innen származik a bibliai neve az ünnepnek: Chág háPészách, az elkerülés ünnepe.

Mivel e napokban csak kovásztalan és kelesztetlen ételeket és italokat szabad fogyasztani, a másik neve Chág Hámácajsz, a kovásztalan kenyér ünnepe. Az ünnep történeti aspektusát a Zmán Chéruszénu, „szabadságunk ideje" terminológia jelzi. Pészách az egyik legfontosabb ünnep volt a bibliai korban, amit bizonyít, hogy az, aki rituális tisztátalansági okok miatt nem tarthatta meg, annak kötelező volt egy hónappal később Pészách Séni-t, azaz a második Pészáchot megtartani (Mózes IV. 9/1-14).

Pészách a tavasz ünnepe is. A tavasz hónapja a zsidó időszámítás szerint Niszán, egyúttal az ebben a hónapban lévő ünnep az árpa betakarításának kezdeti időpontja is. Az ünnep másnapján aratták le az első ómer (régi mértékegység) árpát. Szintén a mózesi könyvekben lévő parancs, hogy e naptól hét teljes hetet kell számlálni, s az ötvenedik nap ünnepnap. A bibliai időkben ez a hét hét, félünnepi jelleggel bírt. Mára a történelmi viharok okán ez az időszak, az ómerszámlálás, a gyász ideje, a férfiak nem borotválkoznak, nem ülnek örömünnepet, és nem tartanak esküvőt sem. A zsidó hagyomány szerint a Talmud egyik legnagyobb bölcse, Rabbi Akiva tanítványai között járvány tört ki ekkoriban, s a járvány áldozatait gyászolják. A harmincharmadik napon szünetelt a járvány, így e napon szünetel a gyász is.

Pészáchot eredeti formájában a második Szentély pusztulásáig tartották meg. Josephus lejegyzett egy korabeli – i.sz. I. század – peszachi szertartást, melyen becslése szerint a jeruzsálemi áldozatbemutatáson összegyűlt résztvevők száma elérte a 3 millió főt.

Az ünnepre való felkészülés ma azt jelenti, a lakásból minden erjesztett, vagy kovászos élelmiszert, chomecot el kell takarítani. Ennek legjobb módja egy alapos nagytakarítás, amely minden részletre kiterjed. Nem elegendő az élelmiszereket kitakarítani, azokat az edényeket sem lehet használni, amelyekben egész évben főznek. (Pészáchkor, csak e nyolc napra szánt edényeket használnak, melyeket az év során jól elkülönítve őriznek.) Ha nagyobb mennyiségű chomec van a birtokukban, azt egy jogi értelemben érvényes adásvételi szerződéssel el kell adni egy nem zsidónak. Peszachkor csak peszachi pecséttel ellátott élelmiszereket és segédanyagokat szabad fogyasztani.

A Széder-este menete

Pészách első két estéje egy különleges otthoni szertartás, a Széder-est. Mára létjogosultságot nyertek a közösségi Széderek, melyek ugyanolyan rendben zajlanak, mint az otthoni esték. A név annyit jelent: rend, mivel az este folyamán a szimbolikus étkeket kötött sorrendben kell elfogyasztani és a Hagada, az erre az estére való könyv passzusait szintén meghatározott sorrendben kell felolvasni. A Hagada felolvasása azon a mózesi törvényen alapul, hogy a szülő kötelessége elmesélni a gyerekeknek az egyiptomi kivonulást: „És add tudtára fiadnak azon a napon, mondván: annak okáért, amit tett az Ö.való velem, midőn kivonultam Egyiptomból" (Mózes II. 13/8). A Misna (Pöszóchim 10:1) törvénybe foglalja, hogy a legszegényebb embernek is tilos ennie Pészách első estéjén, hacsak nem támaszkodik (tudniillik a Misna keletkezésének idején a szabad ember támaszkodott az étkezések alatt, és ezen az éjszakán mindenkinek meg kell mutatnia, hogy szabad).

A Széder-est tartozéka és kötelezően elfogyasztandó kelléke a négy pohár bor. A négy pohár párhuzamba állítható Mózes IV. könyvében olvasható, a kivonulásra utaló négy kifejezéssel (Mózes IV. 40/11-13). Mivel szerepel ott egy ötödik kifejezés is, így a Széder-estén kitesznek az asztalra egy ötödik pohár bort, de nem isszák meg. Ez Élijáhu serlege, mivel a Messiás eljövetelekor ő lesz az, aki megmondja, meg kell-e inni, vagy sem. Kötelező kelléke még az estének a Széder-tál.

A tál tartalma

A Széder-tálon foglalnak helyet mindazok a szimbolikus étkek, melyeket az est folyamán elfogyasztanak. Ezek a következők: három egész macesz egymásra rakva, sült tojás (a speciális ünnepi áldozatot szimbolizálja), csontos hús (az áldozati bárány és a Szentély idejében tartott ünnepek emlékére); egy pohár sós víz (az Egyiptomban hullatott könnyek emlékére); torma (a keserűségek szimbóluma); retek vagy főtt krumpli (a tavasz jelképe). Valamint dió, alma és bor keveréke, a chrajszesz, ami annyit jelent: „malter" (az egyiptomi építkezéseken használt vályog jelképe). Szokás, hogy az este elbeszélésfolyamát elindító négy kérdést, a Má nistánót a legkisebb gyermek mondja el. Ennek oka és célja a gyermek figyelmének ébren tartása, hiszen neki beszélik el az egyiptomi kivonulás történetét.

I M A R E N D

Hétköznap: 7:30-kor kezdünk reggel, az **esti ima** időpontja **vasárnaptól** 18:00 óra, helyszín a Talmud-Tórában. Az esti ima előtt fél órával, sakk, kártya, kávé és tea várja híveinket!

Péntek esti ima: 18:00-kor a **Hősök Templomában.**

Szombat reggeli ima a Dohány Templomban Sachrisz: 9:30

Tóraolvasás: 10:00 Muszáf ima: kb. 10:45

Vasárnap reggeli ima: 8:00-kor, **esti ima:** 18:00-kor, mindkettő a Talmud Tórában.

A péntek esti kiddust, illetve a szombat délutáni sálesüdeszt szintén a Talmud-Tórában tartjuk.

Sálesüdeszek kezdete a következő hetekben:

március 30.	18:00	április 7.	18:00
április 13.	18:00	április 20.	18:00
április 27.	18:00		

Dombi Gábor

A pokol kapujában - Fejezetek a pesti gettó történetéből (5. rész)

Magyarország 75 évvel ezelőtti német megszállása után új fejezet kezdődött a zsidóüldözés történetében. A hadsereggel érkező SS-tisztek azonnal munkához láttak, hogy német mintára „megoldják a zsidókérdést". A pesti gettó felállításáig még nehéz, kínokkal teli utat kellett bejárnia a főváros zsidóságának.

Sárga csillagot viselő zsidó öregúr

1944. március 19-én vasárnap a németek ellenállás nélkül megszállták Magyarországot, hogy megakadályozzák az ország kiugrását a háborúból. A megszállás első óráiban megkezdődött a konzervatív, ellenzéki és náciellenes politikusok, rendőrtisztek, újságírók és gazdasági vezetők letartóztatása. Egy hónap alatt mintegy 3 000 ember került politikai fogságba és több mint 10 000 főt internáltak. A bevonuló németekkel, 50-100 munkatársával együtt érkezett Adolf Eichmann SS-Obersturmbannführer (alezredes), hogy helyi segítséggel összegyűjtse, deportálja és meggyilkolja a magyar zsidóságot. Eichmann helyettese, Hermann Krumey SS-alezredes és Dieter Wisliceny SS-százados március 20-ára összehívatta a Pesti Izraelita Hitközség elöljáróságát, és az orthodoxia vezetőit a hitközség Síp utcai székházába. Wisliceny meghagyta, hogy a zsidók válasszanak egy vezető testületet, hivatalos nevén „Magyar Zsidók Központi Tanácsá"-t. Ennek vezetőjévé kinevezték Stern Samut, a Pesti Izraelita Hitközség elnökét. A tanácsnak öt neológ, két ortodox, egy cionista tagja lett. A megszállók összeírták a zsidó intézmények és hitközségek vagyonát, ez 19 418 972,53 pengőt tett ki (mai áron kb. 33 milliárd forint).

A németek már az első napon birtokba vették az orthodox hitközség Dob utcai székházát, majd az Országos Rabbiképző Intézet épületét, és ez utóbbit internálótáborrá alakították. Ide került 250 fogoly, zömmel a zsidó gazdasági-társadalmi elit és értelmiség tagja. A németek a könyvtárból 3 000 kiemelten értékes könyvet Prágába szállítottak.

Horthy kormányzó a zsidóellenes rendeletekkel kapcsolatban szabad kezet adott az új, németeket kiszolgáló kormánynak. 1944. március 29-e és október 15-e között 103 súlyosabb jogkorlátozó rendelet jelent meg. Be kellett jelenteni, majd el is kobozták a zsidó tulajdonú gépjárműveket, kerékpárokat, telefonokat, rádiókat. Megtiltották, hogy zsidók dolgozzanak a közigazgatásban, megszüntették szín- és filmművészeti kamarai tagságukat, kizárták őket a sajtó-kamarákból. Bezúzták a zsidó szerzők műveit. Zsidó nem folytathatott többé ügyvédi gyakorlatot. Több tízezer munkahely szűnt meg és ugyanannyi család megélhetése került súlyos helyzetbe.

Zsidók nem járhattak a keresztényekkel együtt moziba, színházba, strandra. Külön élelmiszerjegyet kaptak, és naponta csupán egy-két órán át volt szabad bevásárolniuk. Megszigorították utazási lehetőségeiket. Majd elrendelték vagyonuk bejelentését és zár alá vételét.

Kőszegi deportálás

1944. április 5-én kötelezővé tették a hat évnél idősebbek számára a sárga csillag viselését. A 10x10 cm átmérőjű, kanárisárga, hatágú textil csillagot a felsőruházaton, a baloldalon kellett viselni. A keresztény felekezetek vezetői tiltakoztak, hogy a csillagot a zsidó származású keresztényeknek is hordaniuk kelljen. Ennek hatására a zsidó származású papok, szerzetesek, az egyház világi tisztviselői mentességet kaptak. A sárga csillag megkönnyítette a hatóságok számára a zsidók azonosítását, e polgárok folyamatos megalázását és elszigetelését. A magyar zsidóság rettegve és tanácstalanul várta a jövőt: sok elhurcolástól rettegő fővárosi menekült vidékre, de a vidékiek meg éppen Budapesten kerestek menedéket.

Április 15-én a sokszázezres vidéki zsidók gettóba kényszerítésével kezdődött meg a magyar zsidóság elpusztítása. A hátrahagyott ingóságokat elrabolták. A helyi gettókból nagyobb gyűjtőtáborokba hurcolták a felnőtteket, gyerekeket, időseket; és a kórházakban, börtönökben, elmegyógyintézetekben lévőknek is menniük kellett. A honvédség a gettókba is kézbesített munkaszolgálatos behívókat, amelyek életeket is mentettek. A zsidók a gyűjtőtáborokban embertelen körülmények közé kerültek: nem volt tisztálkodási lehetőség, alig volt élelem. Folyamatosan kínozták őket, hogy elrejtett értékeiket megszerezhessék. Végül 55 nagy gettóban (és száznál is több gyűjtőtáborban) 437 ezer zsidót zsúfoltak össze. A tömeges deportálás május 15-én kezdődött. A zsidókat az ország határain túl fekvő koncentrációs táborokba - leggyakrabban Auschwitz II. Birkenauba – szállították, s jelentős többsége már sosem tért vissza ezekből...

A magyar kormány a vidéki zsidók deportálása után, június 16-24. között a fővárosban élő zsidókat összeköltözésre, úgynevezett „Csillagos Házakba" kényszerítette. A budapesti zsidóság július első felére tervezett tömeges deportálása elmaradt, miután Horthy kormányzó a deportálásokat közvetlenül az elhurcolásuk előtt felfüggesztette. A budapesti zsidóság még egy kis haladékot kapott a sorstól…

Továbbra is várjuk az egykori gettólakók visszaemlékezéseit a következő email címen: dombi.gabor@outlook.com.

Pesti Sólet menü a www.izraelinfo.com
/Szabó Orsi (Macesz) és Bea Bar Kallos/ receptjei alapján

Húsleves maceszgombóccal

Hozzávalók: 1 kis csirke (1,2-1,4 kg), 3-4 db sárgarépa, 2-3 db fehérrépa, 1 fej karalábé, 1 fej zeller, 5-6 gerezd fokhagyma, 1 kis fej hagyma, petrezselyem, zellerszál.
Maceszgombóc: 7 ek maceszdara, 2 db tojás, 2 ek libazsír, 2 ek húsleves, 1 csipet, szódabikarbóna, egy csipet só, bors, szerecsendió, őrölt gyömbér

fotó: Berger Gabi

Elkészítés: A húsleveshez a csirkét feltesszük egészben főni annyi vízben, ami bőven ellepi (ha nem szeretnénk, hogy túl zsíros legyen a levesünk, akkor vágjuk le a fartőt és minden zsíros részt). Közben megpucoljuk a zöldségeket, és megmossuk a petrezselymet, a zellerszárat. A levesről közben szépen leszedjük a habot, majd tíz perc múlva újra. Ezután beletesszük a zöldségeket, és 2 órán keresztül a legkisebb lángon gyöngyözve főzzük. Mikor kész van, kiszedjük a csirkét és a zöldségeket, és leszűrjük az egészet egy apró lyukú szűrőn. Ha csak másnap tálaljuk, akkor mindent külön-külön teszünk a hűtőbe, és másnap reggel a leves tetején esetleg kiült zsírt egy kanállal szépen leszedjük. A maceszgombóchoz ledaráljuk a maceszlapokat. Fontos, hogy maradjanak benne nagyobb darabok is, ne legyen olyan, mint a liszt. Egy tálban elkeverjük az összes hozzávalót, és kb. fél órát hagyjuk pihenni. Közben vizet forralunk, amibe teszünk egy pici sót. Vizes kézzel kis gombócokat formázunk, a lobogva forró vízbe tesszük, lefedjük és 15 percig főzzük.

Parmezános maceszgombóc

Hozzávalók: A gombóchoz: 1/2 pohár maceszliszt, 2 tojás, 2 evőkanál olaj, 2 evőkanál víz, 1 nagy marék szárított paradicsom, 1 csokor friss bazsalikom, 75 gr parmezán, só,
A szószhoz: 1 nagy cukkini, 1 nagy padlizsán, 2 sárgarépa, 2 doboz hámozott paradicsom, 2 evőkanál pesto, olaj, 1 fej hagyma, só, 100 gr parmezán.

fotó: Bea Bar Kallos

Elkészítés: A maceszgombóc alapanyagait összekeverjük, hozzáadjuk az apróra vágott szárított paradicsomot és a finomra vágott bazsalikomot, és állni hagyjuk, amíg a szósz elkészül. A zöldségeket és a hagymát apróra vágjuk, és pici olajon elkezdjük lepirítani egy sütőálló lábosban. Amikor kis színt kapnak, hozzáadjuk a pestót és a paradicsomkonzervet, sózzuk, majd az összeállított maceszgombócmasszából diónyi gombócokat gyúrunk és a szószba tesszük. A tetejére reszeljük a parmezánt, és a sütőben, fólia alatt kb. 30 perc alatt készre sütjük

Mogyorós csokitorta

Hozzávalók: A tortához: 120 ml olívaolaj, 150 gr pirított török mogyoró vagy darált mogyoró, 50-50 gr cukor, 2 ek burgonyaliszt, 200 gr étcsokoládé (min. 70%-os), csipet só, 4 nagy tojás - szétválasztva, 2 tk vaníliakivonat
A vörösboros csokimázhoz:
150 gr étcsokoládé, 3 ek vörösbor (vagy víz)
Csokiszóráshoz: negyed tábla étcsokoládé

fotó: Berger Gabi

Elkészítés: Egy tortaformát kibélelünk sütőpapírral, és egy pici olívaolajjal az egészet beolajozzuk. A sütőt előmelegítjük 160 fokra. A pirított, vagy darált mogyorót, a cukor felét, a burgonyalisztet egy konyhai robotgépben összedolgozzuk, és addig daráljuk az egészet, míg szép egyenletes nem lesz. Vízgőz felett (lustábbak mikróban) felolvasztjuk a csokit az olívaolajjal, hagyjuk picit kihűlni. Összekeverjük a tojás sárgáját, a mogyorós keveréket és a vanília-kivonatot. A tojás fehérjét cukorral felhabosítjuk, de fontos, ne legyen túl kemény a hab, szép csillogó, könnyű habot kell kapnunk. A fehérjét lassan, óvatosan adagonként a mogyorós masszához keverjük. Az egészet beleöntöm a tortaformába, és 30-40 percig sütjük. Fél óra után nézzük meg egy hosszú tűvel, hogy elkészült-e. Hagyjuk teljesen kihűlni. A csokimázhoz vízgőz felett felolvasztjuk a csokit és bort. A masszát a kihűlt tortára öntjük, és szépen elkenjük az egész tortán. Megint hűlni hagyjuk, mielőtt a csokival megszórnánk. A csokit egy reszelő nagyobb lyukán a tortára reszeljük, vagy éles késsel szép forgácsokat faragunk és azzal szórjuk a torta tetejére.

Kovásztalan étlap egy hétre

Április 19-én beköszönt Pészách, s ilyenkor változtatnunk kell az étrenden, hiszen nem ehetünk kovászosat. A konyhában kevésbé rutinosak néhány nap után gondban lehetnek, ha változatos étrendet szeretnének, s nem – szinte – napról-napra hasonló, vagy ugyanazt a menüsort elfogyasztani. Nekik szeretnénk segíteni az alábbi összeállítással.
A menüsor nem új, de talán akad, aki még talál benne újdonságot, esetleg innen merít ötletet. Köszönöm a korábbi segítséget és a sok hasznos tanácsot Frölich Kittynek, illetve Littneréknek, hogy elküldték, miket is ettek ebben a bő egy hétben.

1. nap
Este: széder tál, maceszgombócleves, sült hús hagymás krumplival és macesztorta
(a Dohány kilében/családban)

2. nap
Reggeli: maceszoskávé
Ebéd: paradicsomleves, sült marhaszelet krumplipürével
Vacsora: maceszgombócleves, sült hús hagymás krumplival és macesztorta (család/otthon)

3. nap
Reggeli: maceszból készült zsemle felvágottal
Ebéd: a maradék maceszgombócleves, sült hús hagymás krumplival
Vacsora: macesz lekvárral

4. nap
Reggeli: maceszból készült zsemle sajttal
Ebéd: céklaleves, maceszos tarhonya
Vacsora: maceszból készült zsemle felvágottal

5. nap
Reggeli: bundás macesz (maceszos omlett)
Ebéd: gulyásleves, borsos kremzli/tócsni, almakompóttal, pészáchi diákkenyér
Vacsora: cézár saláta hasábkrumplival

6. nap
Reggeli: krumplis latkesz
Ebéd: vadas csirkemell főtt burgonyával, diákkenyér almakompóttal
Vacsora: pészáchi galuska

7. nap
Reggeli: maceszból készült zsemle + csirkemájas tojáskrém
Ebéd: gulyásleves, paprikás krumpli majonézes céklasalátával, pészáchi almás rétes
Vacsora: szaftos virsli

8. nap
Reggeli: maceszból készült zsemle + csirkemájas tojáskrém
Ebéd: csak ennénk még: macegombócleves(t),

Purim a templomban és a Goldmarkban

Március 20-án beköszöntött a sorsvetés ünnepe Purim. Ahogyan az szokás, a közösségek tagjai összegyűlnek, helyenként jelmezbe öltözve hallgatják meg Eszter történet.

A Dohány körzetben sem volt ez másként, ahol megtisztelve az ünnepet a világ második legnagyobb zsinagógája is megnyitotta kapuit, így a Dohány zsinagógában tartottuk az ünnepi I.tentiszteletet.

A liturgiai betéteket egyedi stílusban, slágerek zenéjére komponálva énekelte el Rudas Dániel kántor, majd felolvastuk Eszter könyvét. /Természetesen másnap reggel ismételtünk./ Fiatalok és idősebbek hallgatták az ismert történetet. Akadt, aki beöltözve, mások civilben ünnepelték a „sorsvetés ünnepét". A Scheiber iskola elsősei végig nagyon élvezték, hogy az impozáns épületben tölthetik az estét.

Vasárnap (24-én), a Dohány Utcai Zsinagóga Alapítvány rendezésében a Purimot lezáró mulatságra telt meg a Goldmark-terem. Nádel Tamás körzetünk elnökének köszöntője után dr.Frölich Róbert főrabbi távollétében Deutsch László főrabbi beszélt röviden ünnepről, és egy ehhez kapcsolódó verset is elmondott.

A folytatásban előbb Köllő Babett beszélt arról, számára is fontos a Purim. Kislánya ugyanis a Lauderbe jár, s míg tavaly rendőrnek, idén már nagyon királylánynak öltözött. Hozzátette, reméli jövőre is vált, és akár még nagyobb királylány jelmezt vesz fel. A közönség soraiból érkező „vagy rendőr királylány lesz" – nem csak a nézőtéren okozott derültséget, a színpadon, a vonzó művésznő is kacagott. Ezt követően Göth Péterrel régi, jól ismert operett slágereket adtak elő, a megjelentek nagy örömére. Többen - talán kicsit a múltra emlékezve – magukban dúdolták, énekelték az egykor oly sokat hallott, népszerű dalokat. Majd Hajdu Steve színész önálló, zenés és humoros fellépésén csordultak ki az örömkönnyek.

A hagyományoknak megfelelően, a műsor után hámán táskát és kindlit várta a megjelenteket.

Fotók: Szentgyörgyi Ákos

Mester Tamás a BZSH új elnöke

Lapzártakor érkezett: a március 28-i közgyűlésen az új küldöttek Mester Tamást választották a Budapesti Zsidóhitközség (BZSH) elnökének. Az ügyvezető igazgató Dr. Kunos Péter maradt.

Mennyi? 100!

Századik lapszámunk jelenik meg, melyet Schiller Zsolt főszerkesztőnk jegyez. Nem kevés idő ez, hiszen több mint, nyolc év munka áll mögötte. Nem volt könnyű Zsoltnak beilleszkedni közénk, hiszen sportújságíróként indult, napi megjelenéshez szokott, és teljesen más egy egyházi, körzeti újság havi szerkesztése. Idővel belejött, a Pesti Sólet pedig egyre színvonalasabbá vált. Jellemző, hogy 2013 novemberétől nem a kezdeti négy, majd nyolc, de már 12 oldalon jelenik meg a lap, amelyet a világhírű Harvard egyetem kérésére havonta elküldünk az USA legrégebb (1636!) óta működő felsőoktatási intézményének!

Számosan postázzák külföldre a Dohány körzet újságját, melyet a hazai zsidó közösségben is sokan olvasnak, interneten is. Talán a legnagyobb elismerés, többen jelezték, előfizetnének a Pesti Sóletre!

További jó munkát, és még sokszor 100 lapot kívánok!

Nádel Tamás
felelős kiadó

**

Köszönöm elnökünk kedves szavait. Egyetlen dologgal „vitatkoznék": bár a korábbiakhoz képest valóban más egy vallási, körzeti újság szerkesztése, nem volt nehéz a beilleszkedés. Főrabbink, dr. Frölich Róbert; korábbi elnök, Zoltai Gusztáv az első pillanattól támogatott és biztatott. Nádel Tamás meg… A purimi buli közben szóltam Tamásnak, írnék valamit, mert „jubilálok". Másnap a fenti oly sokat jelentő sorokat kaptam. Tomi az öröm, az esküvőm, és a legkínzóbb fájdalom, édesapám elvesztése után is küldött néhány szívhez szóló mondatot… Könnyű volt beilleszkedni, mert a körzet tagjai szeretettel fogadtak és segítettek – és teszik ezt ma is. Nem csak a munkám kapcsán… Beilleszkedés? Hazatértem!

(sch)

A DOHÁNY KÖRZET ÁPRILISI PROGRAMJA

Minden hétköznap reggeli ima 7:30, esti ima 18:00 a Talmud-Tórában, vasárnap és munkaszüneti napokon reggeli ima 8:00, esti ima 18:00 a Talmud-Tórában.
Csütörtökönként esti ima után héber olvasás-tanfolyam Deutsch László főrabbival

Április 5.	Esti ima a Dohányban 18:00,
Április 6.	Reggeli ima a Dohányban 9:30
	Esti ima és sálesüdesz a Talmud-Tórában 18:30
Április 7.	„Klasszikus imák-Modern dallamok”:
	Rudas Dániel koncertje a Goldmarkban 16:30
Április 9.	**Zsidó történelem:**
	A kettészakadt ország: az északi ország, Izrael története
Április 12.	Esti ima a Dohányban 18:00, utána Kiddus a Talmud-Tórában
Április 13.	Reggeli ima a Dohányban 9:30
	Esti ima és sálesüdesz a Talmud-Tórában 18:30
Április 14.	Esti ima 17:00 a Talmud-Tórában
	Élet Menete a Március 15. térről **18:00**
Április 19.	**Erev Pészách**, elsőszülöttek böjtje, Chomec elégetése 11:33-ig
	Esti ima a Dohányban 18:00, első **Széder** a Goldmarkban[1]
Április 20.	**Pészach 1.** reggel, reggeli ima a Dohányban 9:30
Április 20.	**Pészach 2.** este, esti ima a Dohányban 18:00,
	sálesüdesz a Talmud-Tórában
Április 21.	**Pészach 2.** reggel, reggeli ima a Dohányban 9:30,
Április 21.	Esti ima a Dohányban 18:00
Április 25.	**Pészach 7.** este, esti ima a Dohányban 18:00
Április 26.	**Pészach 7.** reggel, reggeli ima a Dohányban 9:30
Április 26.	**Pészach 8.** este, esti ima a Dohányban 18:00,
	utána Kiddus a Talmud-Tórában
Április 27,	Pészach 8. reggel, reggeli ima a Dohányban 9:30, **MÁZKIR!**
Április 27.	Esti ima a Dohányban 18:00, sálesüdesz a Talmud-Tórában
Április 29.	Zsidó történelem: A kettészakadt ország: a déli ország története

[1] Jelentkezési határidő ápr. 12, választható marha, csirke vagy vegetáriánus menü, ára 5.500 Ft., kultuszjárulékot fizető tagjainknak 5.000 fizető tagjainknak. Jelentkezni a fulopvildi@gmail.com, vagy 06-30-539-4683- as telefonszámon lehet

Bár micvó felnőttkorban - Zsoldos Gábor

Március 16-án, szombat délután különleges esemény színtere volt a Hősök Temploma.
Zsoldos Gábor, Dedy, életében először járult a Tóra elé. Igaz, a tizenhárom éves kort már kissé túllépte, de a bróchók, az áldások elmondásával élete első, tudatos micvóját teljesítette.
Mikor az orgonán felhangzott édesapja, Zsoldos Imre legnagyobb slágere, az Il Silenzio, elfutották szemét a könnyek.
A szombatbúcsúztató szertartás, a Hávdóló után már lehetett fényképezni, a nagyszámú vendégsereg ekkor készítette a templomi képeket.
A Goldmark-teremben aztán késő estig tartott az ünneplés, s a remek hangulat közben a zenészkollégák, barátok mind egy-egy dallal köszöntötték Gábort.

Séta az orgonában és Gozsdu udvarban

Március 3-án a Dohány gyerekcsapata átismételte/meghallgatta Eszter királynő történetét. A jelenlevők kitekerték a Megillát, megbeszélték, amit a Purimról tudni kell. Majd jött a nagy meglepetés, Frölich Kitti megmutatta az 5000 síppal rendelkező orgonaszobát, közben bizony a sípok között is „túrázhattak” a kicsik. Ezután a társaságvisszatért bázisra, a Talmud Tórába, s következett a szokott nassolás. A program végén – Purim jegyében – mindenki elkészíthette saját kereplőjét.

Három héttel később a gyerekek váltak idegenvezetővé és ezúttal ők mutatták be a történelmi zsidónegyed nevezetességeit. Aki látott egy érdekes homlokzatot, épületet, hüpét, zsinagógát, héber feliratot stb. felemelte a kezét és mesélt róla. Következő állomásként a Gozsdu vásárba nézett be a társaság, a gyerekek megtudták, hogy ez egy hat házból kialakított átjáróház. Beszélgettek a portékák készítőivel, a hímző nénivel, a bélyeggyűjtővel, megnézték a sok kincset – igaz, csak a feléig jutottak el.

A zsinikuckóban az eszem-iszom után a főműsorszámban, Gordon Teo klarinétművész játékát hallgathatták a kicsik. Majd persze átbeszélték az aznap látottakat.
A Dohány gyerekcsapat következő alkalommal április 7-én találkozik. Kérjük, kérdéseiteket, illetve részvételi szándékotokat (időben) az alábbi e-mail címekre küldjétek:
kleinjudit@lauder.hu wajnbergerv@lauder.hu

2019.04.07. - 16:30
GOLDMARK TEREM
1075 BUDAPEST
WESSELÉNYI U. 7. 2. EMELET

Szeretettel meghívjuk

Rudas Dániel,

a Dohány utcai zsinagóga kántorának

Klasszikus imák és modern dallamok című koncertjére

Közreműködnek:
Király Miklós operaénekes
Neumark Zoltán zongoraművész

A KONCERTRE A BELÉPÉS INGYENES
A REGISZTRÁCIÓKAT A
DANIRUDAS@GMAIL.COM CÍMRE VÁRJUK

A KONCERT A NEMZETI KULTÚRÁLIS ALAP TÁMOGATÁSÁVAL JÖHETETT LÉTRE

nka Nemzeti Kulturális Alap

Húszmillió forint a Szeretetkórháznak

A Dohány Zsinagóga Alapítvány húszmillió forintos adományának köszönhetően több létfontosságú modern géppel gazdagodott a Mazsihisz Amerikai úti Szeretetkórháza.
A szemészet egy komplett vizsgálati berendezést kapott, amely az országban a jelenlegi legmodernebb gépnek felel meg. Míg az urológia egy ultrahang diagnosztikai készülékkel gazdagodott, amely felváltja így a korábbról elavult, majd harminc éves régit.
Az ünnepélyes átadáson a Dohány körzet és a hitközség részéről jelen volt dr. Kunos Péter ügyvezető igazgató, dr. Frölich Róbert főrabbi, valamint Nádel Tamás, az Alapítvány elnöke. A kórház részéről Szinai T. József gazdasági igazgató, dr. Deutsch Zsuzsanna igazgató, dr. Grósz Andor, dr. Bajor Gábor, valamint az osztályokon dolgozó szakemberek is megjelentek és személyesen fejezték ki köszönetüket a nemes felajánlásért.
Az átadáson a kórház orvosai működés közben is bemutatták a készülékeket, és már most látható volt, hogy a Dohány Alapítvány által felajánlott összeg milyen jelentős segítség lesz az intézmény betegeinek gyógyításában.

Fotó: Szentgyörgyi Ákos

Manfred Weber látogatása zsinagógánkban

Március 12-én, kedden délután Manfred Weber, az Európai Néppárt frakcióvezetője rövid látogatást tett a Dohány utcai Zsinagógában. A politikust főrabbink, dr. Frölich Róbert kalauzolta a templomban mintegy húszperces ott-tartózkodása során.
Weber a jelenlegi EP legfiatalabb frakcióvezetője, és az EPP-nek sem volt még nála fiatalabb frakcióvezetője.

MEGHÍVÓ

Szeretettel meghívjuk Önt és családját **április 19-én** (pénteken) a **Goldmark-terembe, a Dohány utcai körzet, hagyományos Széder-estjére**, az esti imát követően **(kb. 18:45)**.

A részvételi díj **5.500.- forint**, a kultuszjárulékot fizetők **10 % kedvezményt** kapnak.
/Szokás szerint csirke-, illetve marhahúsos menü közül lehet választani./
Jelentkezni **legkésőbb** április 12-ig Fülöp Ildikónál az irodában (VII. Síp u. 12. I. emelet), vagy az ismert telefonszámon:
(06 1) 413-1515.

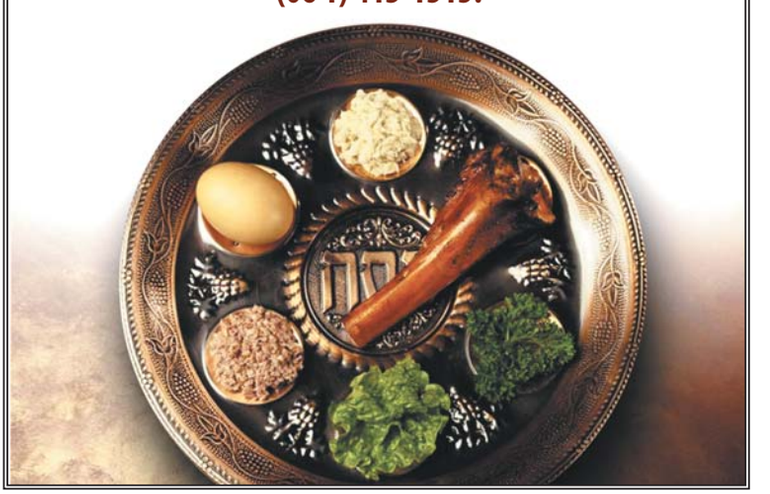

Pesti Sólet | *a Dohány utcai körzet havilapja* | 2019. március 29. | 5779. Ádár II. 22.

Dési János

Talán igaz sem volt történet

Az alföldi városka, Abony, csinos kis helytörténeti múzeumot alakított ki az egykori magtárban. A belépődíj történetünk idején 200 forint volt, de iskolásoknak, nyugdíjasoknak és katonáknak csak 100. Nem a régi múltban vagyunk, hanem talán 15 évvel ezelőtt.

A napfényes vasárnap délelőtt rajtunk kívül ember se nagyon jár az utcákon, a múzeum – vagy inkább helytörténeti gyűjtemény - környéke különösen elhagyott. Az egyetlen pénztáros néni a volt magtár hűvösében meglehetős megütközéssel figyeli, hogy miért is akarunk mi ide mégis bejönni.

Mintha erre már régóta nem akadt volna példa. Leszurkoljuk a pénzt, úgy teszünk, mint akiket különösen érdekelnek az Abony környéki emberek mindennapi használati tárgyai a közelmúltból.

Pedig dehogy. Minket az épület érdekel. Amelyről annyit hallottunk Etukától, aki itt töltötte boldog gyermekéveit. Hányszor, de hányszor mesélt a dédunokáinak, akik az én gyermekeim a nagy mérlegről, ami az ajtó előtt állt. A kis irodáról, ahonnan az ő anyja intézte az ügyeket. De hol van az eperfa, amelyről annyi történet szólt? És különben is, hova szaladt az a jó fél évszázad? Hova tűntek azok az emberek, akik benépesítik azokat a visszaemlékezéseket? A nagynénik, nagybácsik, testvérek, sógorok kismerhetetlen sora, akik itt éltek e falak között, s akiknek nagy része ki tudja hol vált füstté. A múltnak itt vége van.

Pedig régen kezdődött. Már a XVIII. században éltek itt zsidók, a feljegyzések szerint legalább kétszázan voltak. Hozzá tartoztak a faluhoz, és azon sem lepődött meg senki, amikor oly nagy számban vettek részt az 1848-1849-es forradalomban.

Rosszabb és jobb idők jöttek az emberekre, lehettek azok zsidók, vagy keresztények. Errefelé az élet senkinek nem könnyű. Aztán persze a századfordulóhoz közeledve megindul a kapitalizálódás - s több zsidó családnak sikerül tisztes polgári egzisztenciát alapítania. Sokan terménykereskedők lesznek, gabonával foglalkoznak, hiteleznek – motorjaivá válnak a modernizációnak, miközben maguk is kiemelkedhetnek az évszázados elnyomásból.

Persze ne fessük túl rózsaszínre a képet, mert feljegyzésekből az is kiderül, külön tejcsarnokot működtettek a katolikusok, a reformátusok és a zsidók is itt – ez nem feltétlenül a harmonikus együttélés bizonyítéka. De hát akkoriban még sok szombattartó ember élt itt, kinek fontos volt, hogy a tej kóser legyen.

A Pick fiúk is szépen gyarapodtak. Tisztes udvarházba költöztek – ezt csak kastélyként volt szokás a családban emlegetni. A magtáruk – amelyben most járunk, a helyi gazdaság egyik fontos központja lett.

Ugyan 1926-ban Pickék családi cége hatalmas adósságot felhalmozva csődöt kénytelen jelenteni, de mire Etuka iskolába kerül rendeződni látszanak a gazdasági ügyek. Újra fut a szekér – sokszor szó szerint is. A békés polgári idillt csak egy családi tragédia árnyékolja be, amikor 1927 áprilisában az egyik nagybácsi, Lipót Pesten, miközben gabonatőzsdei ügyeit intézi, beszorul a páternoszterbe, amiből megpróbál kimászni és meghal.

Ettől kezdve az ő Gyuri fiát is odaveszik, s Eta vele együtt tanul meg biciklizni. Szaladgálnak a mezőn, iskolába járnak – testvérként élnek és remélik, több tragédia már nem éri őket az életben.

Néha zsinagógába mennek. Az abonyi messze földön híres, Klein úr a rabbi szép beszédeket tart és még azt is eltűri, ha hívei disznóvágást csapnak. Minderre persze itt a magtárban semmi sem emlékeztet. Az egykori tulajdonosok mintha nem is lettek volna. Se jel, se emlék arra, hogy itt próbáltak boldogulni, éltek s haltak. Kereskedtek, meggazdagodtak és tönkrementek, gyerekeik születtek, iskolába jártak, jók voltak és rosszak.

Etuka, a ma már romos épület előtt

Nincsenek. Tán nem is voltak. Ha pedig nem voltak, biztos az sem igaz, hogy egyszer csak bezárták őket a fatelepre.

Etuka éppen Pesten volt – ugyan amikor meghallotta, hogy baj van, megpróbált hazamenni, de mint zsidó, már nem ülhetett vonatra. Így csak utólag tudta meg, hogy az ő jó Abonyában az öregeket, a nőket, a gyerekeket 1944 júniusában összeszedték. A férfiak akkor már a fronton jártak. A helyi csendőrség tudta a dolgát, puskatussal verte ki az öregeket, a nőket, a gyerekeket az otthonukból. Az embereket, akik nem értették, mi történik velük: hiszen ők mindig minden törvényt megtartottak. Azt gondolták, ha hűséges polgárai a hazának, akkor a haza is hűséges lesz hozzájuk. Szerették ezt a vidéket, szorgalmasan dolgoztak. Tán szekéren vitték őket Kecskemétre először. Aztán valahova tova. Ki tudja, senki nem jött vissza. Sem a szülők, sem a nagybácsik, nagynénik, se Gyuri, se senki.

Már ha egyáltalán igaz ez a történet. Mert mindennek semmi nyoma.

Illetve, hopp az első nyom, hogy mégis, egy kis vaskályha a kiállított darabok között: „a mamámé volt, emlékszem ott állt az iroda sarkában, a tetején sütöttük a gesztenyét”. Aztán egy szekrény, felirata szerint „Akasztós szekrény a XX. század első feléből” – „megismerem, ez is a mienk volt, aztán negyvennégyben először valami raktárba vitték. Sose adták vissza. Talán nem is kértem.”

Ennyi maradt.

Meg két sarokkal arrébb a romos zsinagóga. Valaha büszke oszlopok tartották a timpanont, rajta a kőtáblákkal. Ma mindjárt hanyatdűl az egész. Csak egy rozsdás tábla virít elől: József Attila MGTSZ terményraktára. A tető nagy részét a szél elvitte, az ablakok bedeszkázva, leszakadva. (Azóta némileg stabilizálták az állapotát – D. J.)

„Micsoda fényes ünnepségek voltak itt” – ma gyom veri fel a kertet.

Mindössze ennyi maradt Abonyban a nagymama, Sarkadi Miklósné Pick Etelka (1922-2019) gyerekkorából.

Kitűnő zsidók - kitüntetett zsidók

(XV.) – Wahrmann Mór

A rendkívül népszerű képeslapos sorozat mintegy folytatásaként különböző kitüntetéseket és azok zsidó adományozottjait mutatjuk be ezen az oldalon. Reméljük, örömmel olvassák azok, akik szeretik a régi történeteket, a régi dokumentumokat, a régiségeket, a történelmet, melyek összefüggnek a zsidó múlttal-jelennel. Ezúttal Wahrmann Mór gazdaságpolitikust, az Oszmán Birodalom Medzsidje rendjének kitüntetettjét mutatjuk be.

A kitüntetésről

A Medzsidzsi Rendet I. Abdulmedzsi török szultán alapította 1851-ben. A rend az Oszmán Birodalom egyik legmagasabb katonai és polgári lovagrendje volt, melyet 1852-től 1922-ig adományozták. Öt fokozata volt a kitüntetésnek. A szultán igyekezett a krími háborúban résztvevő, a Törökországgal szövetséges országok katonáit kitüntetni a rendjellel. Ezért az oszmán birodalom szövetségeseként az orosz haderővel szembe harcba szálló katonák kapták meg a megbecsülés jeleként. Így több angol, olasz, francia tengerész is elnyerte a kitüntetés valamelyik fokozatát. Az I. világháborúban is több külföldi fegyvertárs kapott rendjelet, németek, az osztrák-magyar monarchia tisztjei és bulgárok is.

A rendjel előlapján látható a szultán királyi pecsétje, melyet piros zománc és arany kör határol. A vörös körben lévő szöveg fordítása: A hatalmas és irgalmas I-n nevében. A kör formát egy hétágú csillag tesz kompletté. Az alacsonyabb fokozatok szalagjának a színe zöld és bordós vörös, az oszmán nemzeti színeknek megfelelően.

Az első, második, harmadik és negyedik osztály arany színű, az ötödik osztály viszont ezüst.

Az első és másod osztályt a szultán adományozta kb. 200 fő számára

A rendjelet megkapta többek között: Abrahám Askenázi Palesztina (!) főrabbija, Herzl Tivadar újságíró, cionista vezető, Haim Palachi Izmír főrabbija, Sir William Montgomery angol tiszt, vagy III. Napoleon francia császár.

Az oszmán birodalom bukását, majd szétesését követően a kitüntetés majd 70 éves története a végéhez ért.

Az adományozottról

Wahrmann Móric 1832-ben született Pesten. Israel Wahrmann a Dohány Zsinagóga egykori főrabbija és az első pesti zsidó iskola megteremtője unokájaként. Édesapja tehetséges, gazdag textilkereskedő volt. Mai szóhasználattal élve, neológ zsidóként nevelkedett. Tanulmányait magántanulóként a Deák téri Evangélikus Iskolában végezte, majd a Bölcsészettudományi Egyetemet választotta. Segédként, majd társtulajdonosként volt jelen édesapja üzletében. Sikeres üzletemberként Pesten, majd Bécsben is érdekeltségeket nyitott. 1861-ben kötött házasságot. A hozományt jól használva a rá bízott pénzt különböző vállalkozásokba fektette, majd bankot alapított és később Szabolcsban hatalmas földterületeket vásárolt. Alapító tagja volt a Magyar Kereskedelmi Akadémiának, 1869-ben pedig tagjává választották. A világhírű Lloyd Biztosítónak igazgatója lett. Telhetetlen munkabírásának és tenni akarásának bizonyítéka, a sok üzleti címe és munkája mellett 1868-ban az Országos Izraelita Kongresszus alelnökévé választotta. Így ő képviselte az akkori hitközséget I. Ferenc Józsefnél Bécsben is.

Egyik számunkra (is) legfontosabb hitközségi adománya a zsidókórház volt.

Hívő, rendszeres templomjáró tagja volt a Dohány Zsinagógának. A Szabadelvű Párt (előtte Deák Párt) pénzügyi szakértőjeként, parlamenti képviselőként is feltűnt, ezzel vált a magyar parlament első zsidó vallású tagjává. Úttörője volt Pest és Buda egyesítésének.

Számtalan további jótékonysági, kereskedelmi és közösségi egyesületet, kulturális alapítványt támogatott, hozott létre.

Bár személye és munkássága sok visszaemlékezésben továbbél, nevét a XIII. kerületben egy kis köz is őrzi, a modern idők mégis kevésbé emlékeznek meg róla méltóképp azok után, amit a hazai iparért és Budapestért tett.

Aránylag fiatalon, 60 évesen hunyt el. Kriptája a Salgótarján úti Zsidó Temetőben található.

Forrás: http://dka.oszk.hu

Az adományozás

Wahrmann Mór Medzsidzsi rendjének fokozatát, adományozásának okát, időpontját és helyét nem sikerült a cikk írásáig kideríteném, de vélelmezem, politikai, gazdasági tevékenységéből adódóan kerülhetett a török diplomácia figyelmébe. S a szultán befolyásának és rangjának, továbbá a monarchiának végzett elkötelezett munkája jutalmául adhatta számára a rendjelet. Ez alapján azt gondolom, az első, vagy a másod osztályt kaphatta. A fellelhető rézkarcok, fotók, melyek az amatőr kutató számára (internet) megtalálhatóak, jól látható, sem az adott kitüntetés, sem más érdem-, és rendjel nem tűnik fel ruházatán, ezzel/ezekkel nem pompázott, nem ékeskedett a kor szokásaival ellentétben. Pénzügyi helyzetéhez és rangjához képest igen puritán ember lehetett. Összegezve, kitüntetését diplomáciai úton keresztül kaphatta, a már említett gazdaságpolitikai munkája elismeréseként a szultán jóváhagyásával és utasítására.

Izsák Gábor

A cikkben szereplő kitüntetés a szerző tulajdona, de az nem azonos a cikkben szereplő személy rendjelével.

Források:

https://tinyurl.hu/8o9n/
http://www.nevpont.hu/view/7732
https://tinyurl.hu/L4yc/

A CUKRÁSZBÁLON ÉDESEK A LÁNYOK

Báli idény – a „kiházasítások időszaka”

Nemrég új sorozatot indítottunk, amely többek tetszését is elnyerte. Folytatjuk is a sok érdekességgel tarkított utazást - a XX. század elejének Budapestjén. A melyenszanto.blog.hu szerzője, Szántó András válogat továbbra is a blogban megjelent legérdekesebb írásaiból.

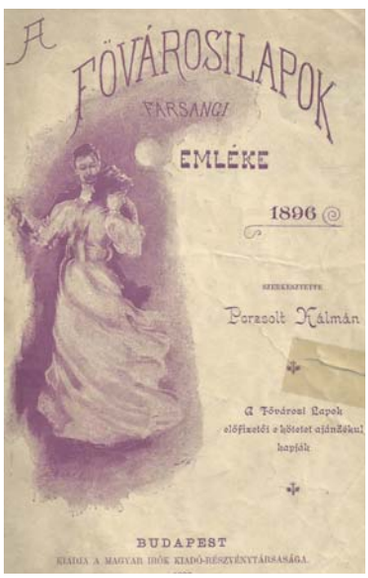

Majd 80-120 évvel ezelőtt a polgári és iparos világban nagy feladat volt „kiházasítani” az erre érett leányokat. A lányos mamák keresték a megfelelő alkalmakat, ezek közül az éves bálok jelentették a csúcsot. A bálok jelentősége felbecsülhetetlen volt – ezt ma elképzelni is nehéz.

Egy 1895-ös „Farsangi emlék” című kiadványban például tudósítás olvasható a főbb bálokról, melyeket az országban tartottak. A Fővárosi Lapok előfizetői ingyen kapták a Porzsolt Kálmán által szerkesztett könyvecskét, benne 80 oldalon irodalmi bevezetővel. A kor ismert újságírói itt báli novellákat, történeteket közöltek, illetve tánctípusonként vidám leírásokat a csárdásról, négyesről, polkáról és a cotillonról. Az egyik novellában fontos szerepet kap „a báli cukrászda, mert itt lehet összeboronálni a felkérő lovagot az eladósorban lévő leánnyal – aki a parfait pikáns majszolgatásával incselkedik a fiúval…”

A könyvből kiderül, az 1895-ös évadban (január közepe és március eleje között) sok száz bált, bálocskát és szalon összejövetelt rendeztek. A jelentősebbek a fővárosiak voltak, különösen a jogász, a kereskedelmi, a vendéglős és egyéb ipari bálok, melyeken a szakminiszter, illetve előkelő grófok, bárók, Andrássy-ak és Eszterházy-ak vállaltak védnökséget. A debreceni gazdászbál, a kolozsvári jótékonysági egyleti bál is sok családot mozgósított a kúriákból, a kis falvakból. Apró helységek szerveztek ilyen eseményeket, melyeknek szintén nyereségeseknek kellett lenniük, mint a „nagyoknak”. A bálok megrendezését a bevételekből, a jegyek árából finanszírozták, s az önköltségen felüli részt tudták a szervező közösségek javára fordítani. A cukrász ipartestületek éves költségvetésében is külön tételként szerepelt a báli bevétel.

A régi jó cukrászbálok

Kezdetekben, a XVIII. században a kialakulóban lévő cukrászat olyan mesterség volt, mint bármelyik más iparosság, illetve kisebbnek számított a közvetlen haszonnal kecsegtető kovács, szabó és asztalos mesterségeknél. A XX. század elejére az „örömök és élvezetek” iparága felnőtt társaihoz. A cukrászok ipartestületének éves bálján az 1900-as években már Budapest főpolgármestere és az udvari méltóságok vállaltak fővédnökséget.

A cukrászat kemény munkát jelentett mindenkor, tehát hétköznapokon – sőt ünnepeken is - kevés idejük volt a mestereknek a társasági életre, nem beszélve az inasokról és a segédekről. A feleségek többnyire az üzletvitelben bolti kiszolgálóként segítettek. Az iskolák elvégzése után, 16-18 éves koruktól a leányukat is „bevetették” a cukrászdában. Az volt a tapasztalat (egy Wikus nevű cukrászmester fogalmazta meg), minél fiatalabb és csinosabb az eladólány, annál jobb a forgalom - pláne, ha a lány is eladó…

Ha megfelelő tehetségű és szorgalmú segéd mutatkozott a környéken, „benősülhetett” az üzletbe, ahol társak lettek az alapítóval. Számos nagynevű és ma is híres cukrászat követte ezt a megoldást a Kugler-Gerbeaud családtól a Russwurmon át az Augustokig. A másik esély az éves cukrászbál, itt táncolva-ismerkedve gondoskodtak a cukrász dinasztiák folytatásáról.

A bálok és a bálozó leányok fontos kelléke volt a táncrend. Ez a kis füzetecske tartalmazta a sorra kerülő táncok sorrendjét, mellettük üres helyet hagyva a jelentkező partnerek neveinek. A csinosabb – vagy módosabb szülőkkel bíró – lányoknak az este első perceiben betelt a táncrendjük, sőt már előtte egy-két héttel lehetett jelentkezni a beírásra. A kevésbé kelendő hölgyek több táncnál „petrezselymet árultak”, de akadt, aki az egész bál alatt csak vágyakozva figyelt. A szomorúbbak kimentek a és a cukrászdában süteményekkel vigasztalták magukat.

A bálok idején nagy forgalmat bonyolított a helyi cukrászda. A Fővárosi Vigadóban elegáns kis helyiség állt rendelkezésre a bérlők számára, hogy bemutassák készítményeiket. A jelentős reklámértékű helyekre pályázni lehetett, hiszen a báli közönség megismert olyan cukrászdákat is, amelyekhez amúgy nem, vagy csak ritkán jutott el. Előfordult, hogy a Vigadó báljaira nem a közeli Kugler, hanem Wikus, Oroszy, Hauer mester, sőt a várbeli Russwurm cukrászat szállította a süteményeket.

Táncrend a cukrászbálokon

Térjünk vissza a táncrendekhez, melyek sokat elárulnak a hajdani bálokról és az egész korról. A táncrend iparművészeti műremek volt, az elegánsabb bálokra több - könyvkötő, ötvös, díszműiparos - műhely készítette őket. Budapesten az 1912-es jegyzék szerint több mint, száz könyvkötő műhely, üzem és mester dolgozott, melyek harmada készített táncrendeket is. Tehát sokan megéltek az évi 2-3 hónapi forgalomból. Igaz a nagyobb szállodák és rendező helyek (Vigadó, Budai Vigadó, nagyobb éttermek) év közben is adtak megrendeléseket a díszes és egyedi kivitelű, kézi gyártású ültető rendekre és menülapokra. A táncrend sokszor kis makett volt: a regatta bálra evezős csónak készült, a jogászbálra régi jogi tekercs fémből és selyemszalagokból, a mérnök bálra a Lánchíd-, vagy rajztábla és háromszög vonalzók kicsinyített mása, a cukrászbálra habüst rézből, török fez, vagy fehér selyem cukrászsapka.

A bálozó hölgyek a táncrendjüket már a bál előtt megkapták, vagy a bejáratnál lévő tálcáról vehették el, olykor a vacsora-asztalon a névre szóló menükártya mellé helyezték el számukra. A táncrendhez tartozott egy apró ceruza is, mellyel a bál kiemelkedő táncainak felsorolása mellé pl. keringő, polka, francia négyes, csárdás, a táncot felkérő gavallér nevét jegyezték be. A táncrendet a hölgyek egy kis zsinóron függő akasztó segítségével rögzítették a ruhájukhoz, a kesztyűkötőjükhöz, vagy a legyezőjükhöz.

Még több képet, érdekességet, idézeteket a könyvekről az alábbi linken találnak:
https://tinyurl.com/yydv4oz6

Spánn Gábor

A díjazott

Van nekem egy templomi padtársam a Dohány zsinagógából, ahova szombatonként járok. Korombéli ember lévén szívesen ül mellém, részint mert – ez itt a reklám helye - régi olvasóm az Új Életben, részint úgy vagyunk egymással, mint Szilágyi György elhíresült monológjának két hőse: „fél szavakból is értjük egymást". Ő is megélte a Soá poklát, sose hitte, hogy eléri még a versenysúlyát, most pedig már afelől vannak kétségei, hogy valaha sikerül annyira lefogynia. Mindig megcsodáltam, hogy a szálfa egyenes idős ember hetente talpig elegánsan, fehér ingben, nyakkendőben jelenik meg az i.tentiszteleten.

Családjának egy részét kiirtották, de akik megmaradtak, azokkal zsidó módra, a legnagyobb szeretetben és megbecsülésben élnek. Felnőtt fia ráadásul még kollegám volt az egykor létezett Magyar Televíziónál, kiskamasz unokája már szombatonként kóstolgatja a zsinagóga légkörét. Nem titok, Kertész Imrének hívják, és több mint fél évszázadon keresztül megbecsült bádogos mester volt vidéken. Egy zsidó bádogos… Erről nekem akaratlanul eszembe jut, vajon hány hittestvérünket ismerhetnék, aki ilyen nehéz fizikai munkát választott és ahhoz öregségéig hű maradt?!

Valamelyik szombaton istentisztelet után hazafelé ballagva ő is kimondta a minden újságíró rémálmát: ezt írja meg szerkesztő úr!

Már magamban készültem megfogalmazni egy udvarias elutasítást, amivel nem bántom meg túlzottan a már idős mestert, de mostanra úgy döntöttem, hogy története nem minden tanulság nélkül való, hát megírom.

Nálunk, idős embereknél még leginkább a hosszú távú memória agysejtjei működnek. Én is jobban emlékszem arra, hogy 1987-ben mit felejtettem el megvenni a feleségem által összeírt vásárlólistáról, mint arra, hogy mit reggeliztem tegnap. Ezért arcizmom sem rezdült, amikor az öreg egy 16 évvel ezelőtti történetet kezdett mesélni. Mint olvasóink bizonyára emlékeznek arra az örömteli eseményre, hogy 2002-ben Kertész Imre kapta a Sorstalanság című remekéért az irodalmi Nobel-díjat. Hogy itthon erre miként reagáltak, arra is emlékszünk, na meg az kitöltené egy másik helyét.

Az én Kertész Imre bádogosom még dolgozott a nagyközségben, ahol a műhelye volt. Ha tetőre nem is mászott, de elkrampácsolt a bádoglefolyókon, amit aztán fiatal segédje szerelt föl a megrendelők házaira. Neki fogalma sem volt arról, hogy él egy híres névrokona, és főleg arról nem, hogy az milyen világhírre tett szert. A Nobel-díj átadását követő napokon az addig elhagyatott műhelyének ajtaján egymásnak adták a kilincset a helybéliek. Mindenki hozott egy nagy virágcsokrot, egy nagy doboz bonbont, egy üveg pezsgőt, és csókolgatta az öreget mondván, gratulálunk Imre bácsi, nagyon megérdemelte!

Az én Kertész Imre barátom elgondolkodott: egy életen át egészségét, sőt életét kockáztatva nyergelte meg mások háztetején a cserepeket, és javította az ereszcsatornát. Abban az időben már ugyan nem dolgozott, de ha végigment Hevesen valamelyik családi ház fala mellett, megállt egy pillanatra, és megelégedetten nyugtázta, hogy az általa 10 évvel azelőtt készített esőcsatornából egyetlen csepp sem csöpög a nyakába. Ezért soha semmilyen elismerést külön nem kapott. Miután köszöntő levelek és táviratok tömkelege érkezett a címére, becsülete úgy diktálta, a dicsőséget, melyért nem ő dolgozott meg ne is arassa le. Addig fészkelődött, míg barátokon keresztül megtalálta Budapesten a nagy írót, aki egy bevásárlóközpont presszójában adott neki randevút. Imre bácsi fölvitte az aktatáskányi gratulációt, átadta az írónak, aki külön neki dedikált egy példányt a Sorstalanságból, ami kuriózum. Belső oldalán ott díszeleg a szöveg: „Kertész Imrének szeretettel Kertész Imrétől!". Az író Kertész Imre még hozzátette: „Imrém, ha Berlinben jársz, akkor ugorj fel hozzám". Mindezt úgy, hogy a mi Kertész Imrénk számára már budapesti túra is jelentős utazásnak számított.

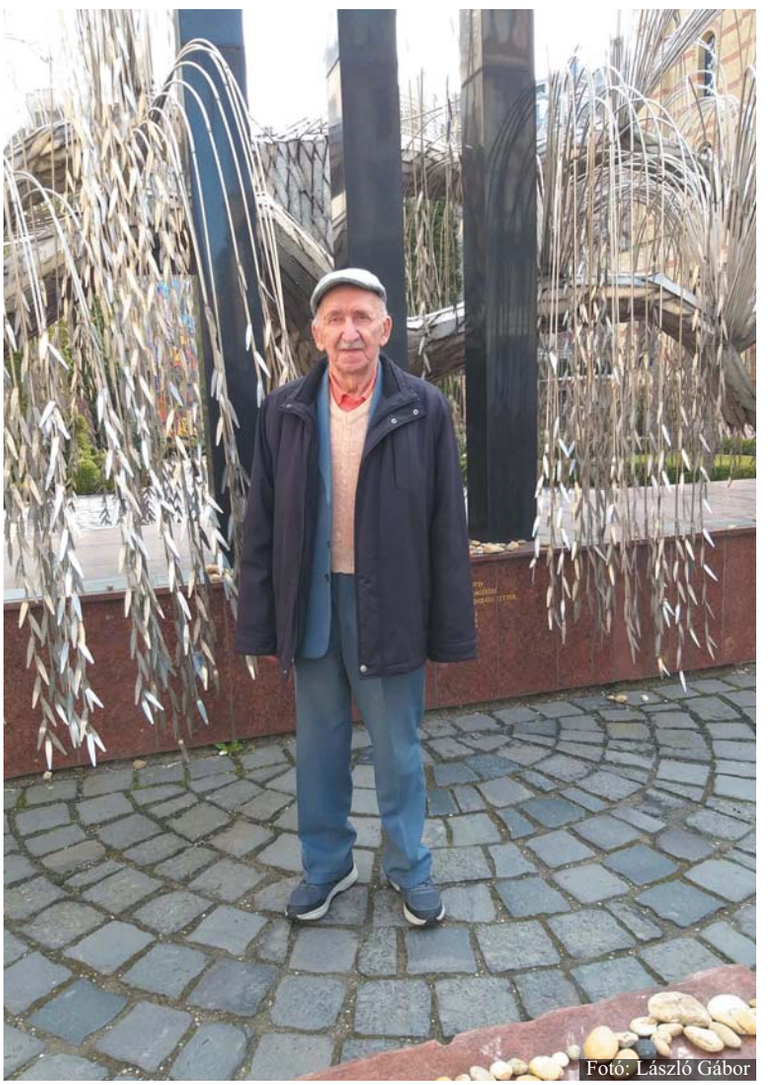
Fotó: László Gábor

Másnap benyitott műhelyébe két, mázsán fölüli súlyú kigyúrt, piercinges, kopasz fiatalember, olyan karokkal, mint az öreg combja, agyon tetoválva és mellükön a nagy Magyarországot ábrázoló pólóval. Átadtak hatalmas virágcsokrot, és a következőt mondták hozzá:

Gratulálunk Imre bátyám, szívből örülünk, hogy most végre egy dolgozó kétkezi igazi magyar ember kapta a Snóbel-díjat, és nem valami büdös zsidó.

Mire ő bármit felelhetett volna, már el is tűntek.

Mindketten jót nevettünk a történeten, és én eldöntöttem, hogy ezután imáimba beleveszem majd azt is, hogy a Teremtő döntsön úgy, létesítsenek egy bádogos Nobel-díjat is, merthogy Imre barátom 97 éves most, és élje még meg, hogy azt neki ítélik. Aztán azt már politikusaink töméntelen mennyiségű eszére bízom, ki megy be hozzá és milyen címen gratulálni. Én csupán annyit mondok:

skajach Kertész Imre!

Jahrzeit-napok a falnál

A Dohány utcai Zsinagógában a fekete gránitból készült Jahrzeit-falon a kis névtáblák fölötti gyertyák évente öt alkalommal gyulladnak fel, s emlékeztetnek elhunyt hozzátartozóinkra, ismerősünkre. A négy Mázkir napon, vagyis Jajm Kippur, Smini Áceresz, Pészach 8. és Sovuajsz 2. napján és haláluk héber naptár szerinti évfordulóján – az előző estétől – világítanak szeretteinkért a gyertyák. A Jahrzeit-napon a reggeli i.tentisztelet után a közösség átmegy a falhoz és Káddist mond az elhunytért. Lapunk úgy segít Önöknek, hogy közreadjuk, elhunyt szeretteiknek mikor is van a Jahrzeitje.

Grünwald Józsefné	április 1.	Silberer Józsefné	április 5.	Temes Péter	április 17.	Suchman Andorné Juliska	
Dr.Kéri Lajosné	április 1.	Tímár Jenő	április 5.	Tímár Zsuzsanna	április 17.		április 23.
Gáti Ödön	április 2.	Raskó Magda	április 6.	Kerekes Márta Anna		Grósz Mór	április 25.
Halmi Sándor	április 2.	Baráth Ferencné	április 10.		április 18.	Fischer Antal	április 26.
Kunos László	április 2.	Koródi Péter	április 12.	Reisner Sándor	április 19.	Hirn Károlyné	április 27.
Markovics Györgyné	április 2.	Markovits Márkusz	április 12.	Piskó Ármin Andor		Kádár Györgyné	április 28.
Fenyves Miksáné	április 3.	Weisz Jenőné	április 12.		április 21.	Reisz Árminné	április 30.

Egy százalék a Dohányért

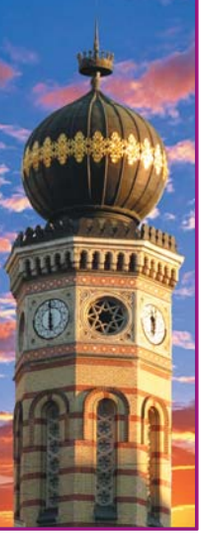

Az Alapítvány a budapesti Dohány utcai zsinagógáért köszöni az elmúlt évi segítséget. Idén is számítunk tavalyi támogatóink hozzájárulására, és reméljük újak is csatlakoznak. Az adományokból az Alapítvány számos kulturális programot és egyéb rendezvényt szervezett, de rendre támogatja a Szeretetkórházat is.

Kérjük, adója 1 százalékával is támogassa az Alapítvány munkáját!

Adószámunk: 18005127-2-42

A Dohány utcai Zsinagóga 5779. évi pészáchi főünnepi imarendje

2019. április 19. péntek este	18:00
2019. április 20. szombat reggel	9:30
2019. április 20. szombat este	18:00
2019. április 21. vasárnap reggel	9:30
2019. április 25. csütörtök este	18:00
2019. április 26. péntek reggel	9:30
2019. április 26. péntek este	18:00
2019. április 27. szombat reggel MÁZKIR	9:30

Pesti Sólet • A Dohány utcai körzet lapja • Felelős kiadó: Nádel Tamás • Főszerkesztő: Schiller Zsolt • e-mail: pestisolet@dohany-zsinagoga.hu
Megjelenik havonta • Nyomás: Mediaworks Kiadó és Nyomda Kft., igazgató: Bertalan László, cím: 1225 Budapest, Campona utca 1. • e-mail: nyomda@mediaworks.hu